

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ

(назва факультету/підрозділу)

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

(назва кафедри)

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СВІТОВІ МОДЕЛІ ТА СТАНДАРТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

вибіркової підготовки

(загальної/професійної, обов'язкової/вибіркової)

за освітньо-професійною програмою «Психологічна і соціальна реабілітація»

назва освітньої програми

підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

найменування освітнього ступеня

у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», 23 «Соціальна робота»

код та найменування галузі знань

за спеціальністю 053 «Психологія», 231 «Соціальна робота»

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах
на 2024-2025 навчальний рік.

Протокол від 23 серпня 2024 року №1

Силабус розроблений відповідно до робочої програми освітнього
компоненту «СВІТОВІ МОДЕЛІ ТА СТАНДАРТИ СОЦІАЛЬНОЇ
РОБОТИ»

2024 рік

Анотація

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» сприяють розвитку світоглядної культури у здобувачів вищої освіти, навчать майбутніх фахівців орієнтуватися в усіх питаннях розвитку соціальної роботи, вплинуть на формування у здобувачів особистісного погляду на накопичений світовий досвід в організації соціальної роботи за кордоном, розкриють зміст, спрямованість, особливості світових моделей і стандартів соціальної роботи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» здобувач оволодіє культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду на рівні, необхідному для професійної діяльності та аналізувати питання соціальної роботи за кордоном, факти, проблеми та тенденції розвитку соціальної допомоги в їх діалектичному взаємозв'язку у світі.

Відмінною особливістю даного курсу є те, що здобувач набуватиме навички вільного спілкуватися із суб'єктами та об'єктами по проблемам наукового аналізу становлення світових моделей соціальної допомоги, навичками міжособистісної взаємодії та здатністю працювати як у команді, так і автономно.

Інформація про викладача

Загальна інформація	Хорошев Олександр Миколайович, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах факультету управління та безпеки населення, кандидат історичних наук, доцент
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 434. Робочий номер телефону – 707-34-78 м. Черкаси, вул. Онопрієнко, 8, кабінет № 215. Номер телефону: 0965713330
E-mail	khan61@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	- історія молодіжного руху України; - гуманітаризація освіти як чинник формування світоглядної культури молоді; - дослідження організаційних принципів діяльності добровільних організацій в кінці XIX – початку XX століть.
Професійні здібності	- професійні знання і значний досвід роботи в студентських аудиторіях в процесі вивчення гуманітарних дисциплін;
Наукова діяльність за освітнім компонентом	http://surl.li/lehih http://surl.li/lehkv http://surl.li/lehlc

Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» проводяться згідно з затвердженим розкладом. Електронний варіант розкладу розміщено на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щопонеділка з 16.00 до 17.00 в кабінеті № 416. В разі додаткової потреби здобувача вищої освіти в консультації її час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни: дана навчальна дисципліна належить до обов'язкових загальних дисциплін, і призначена для придбання у здобувачів вищої освіти навичок аналізу питань історії, фактів, проблем та тенденцій розвитку системи соціальної допомоги у світі в їх діалектичному взаємозв'язку; володіння культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду. Вільно володіти державною мовою у соціальній і професійній сферах; демонструвати культуру мислення та виявляти навички організації культурного діалогу.

Опис освітнього компоненту

Найменування показників	заочна (дистанційна)
Статус освітнього компоненту	<i>вибіркова</i>
Навчальний рік	2024-2025
Семестр	3 - й
Обсяг освітнього компоненту:	
- в кредитах ЄКТС	3
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	90
- лекції (годин)	6
- практичні заняття (годин)	-
- семінарські заняття (годин)	2
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсовий проект (робота) (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	82
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	екзамен

Передумови для вивчення дисципліни

Для якісного вивчення навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» є успішне вивчення предметів фахового спрямування, а також отримати знання наступних дисциплін:

«Філософія і методологія науки», «Наукові школи соціально-психологічної допомоги та реабілітації».

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПРН
Аналізувати соціальні процеси, сучасні тенденції щодо технологій соціальної роботи за кордоном і оцінювати можливості використання іноземного досвіду в Україні	ПРН01
Забезпечувати використання принципу соціальної справедливості у державно-службових відносинах	ПРН02.
Використовувати в практичній діяльності соціального працівника інноваційні підходи в соціальній роботі, засновуючись на зарубіжному досвіді	ПРН03.

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Очікувані компетентності з дисципліни	ЗК, ПК
Здатність розуміти сутність та основні технології соціальної роботи за кордоном	ОКД 1
Здатність розв'язувати складні професійно-спеціалізовані завдання та практичні проблеми в сфері соціальної роботи, що передбачає застосування теорій та методів розроблених за кордоном	ОКД 2
Розуміти основу існуючих моделей та концепції соціальної роботи в зарубіжних країнах, причини їх різноманіття	ОКД 3
Знання і дотримання моральних норм у власній повсякденній і професійній діяльності, які впливають на процес формування та мотивацію надання різноманітних соціальних послуг з урахуванням світового досвіду	ОКД 4

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Теорія та моделі соціальної роботи в зарубіжних країнах

Тема 1. Вступ. Основні теоретичні засади курсу: поняття,

принципи та функції.

Предмет і завдання курсу «Світові моделі та стандарти соціальної роботи». Основні поняття навчального курсу, як-то: «моделі та стандарти соціальної роботи»; поняття та система міжнародних соціальних стандартів; загальне та особливе між соціальною політикою та соціальною роботою, соціальна згуртованість та соціальна справедливість, соціальна допомога та соціальний захист. Суб'єкт та об'єкт соціальної роботи. Основні ознаки соціальної роботи як професійного виду діяльності. Міжпредметні зв'язки у вивченні світових та стандартів соціальної роботи. Основні завдання та принципи соціальної роботи. Характеристика основних функцій соціальної роботи у суспільстві.

Основні причини організаційного становлення та розвитку соціальної роботи як особливого напрями діяльності людства. Детермінанти між становленням світової системи соціальної роботи та станом розвитком людського суспільства.

Основні складові соціальної роботи як практичної діяльності: форми, методи, соціальні технології, технології соціальної роботи, напрями соціальної роботи.

Тема 2. Теоретичні засади соціальної роботи за кордоном

Соціальна робота за кордоном. Передумови виникнення професійної соціальної роботи за кордоном. Формування системи підготовки професіоналів для соціальної сфери. Соціальна робота як частина соціального добробуту, її структура, характеристика елементів. Організаційні моделі соціальної роботи (американська та європейська).

Методологічні аспекти вивчення зарубіжного досвіду соціальної роботи. Соціальна робота як професія. Аналіз їх наукових та практичних традицій. Загальні чинники в соціальній роботі, їх основні напрямки. Основні цілі соціальної роботи за кордоном. Вимоги щодо професійних знань соціального працівника.

Теоретичні моделі соціальної роботи за кордоном. Місце та роль соціальної роботи серед інших дисциплін. , її зв'язок з традиційними науками - філософією, психологією, соціологією, медициною, політологією, економікою, антропологією, етикою та ін.

Основні сфери практичної соціальної роботи за кордоном - соціальна терапія на індивідуально-особистісному та сімейному рівні, соціальна робота з групами, соціальна робота в громаді. Їх характеристика.

Тема 3. Типи теорій і моделі соціальної роботи

Аналіз основних напрямів теоретичного обґрунтування практики соціальної роботи - психолого-орієнтовані, соціолого-орієнтовані, комплексно-орієнтовані, їх характеристика.

Соціальна робота як функція. Місце та роль категорії "модель життя" в теорії екологічних систем.

Соціально-радикальна модель, її основні положення.

Психолого-орієнтовані моделі соціальної роботи - психодинамічна, гуманістична, кризово-інтервентна.

Комплексно-орієнтовані моделі соціальної роботи - рольова модель, соціально-педагогічна модель, когнітивна модель, концепція життєвих сил. МК-1.

Модуль 2. Основні світові моделі соціальної роботи за кордоном

Тема 4. Сучасні європейські моделі соціальної роботи за кордоном.

Соціально-демократична модель: загальна характеристика та ознаки. Вплив ідеологічних чинників на її формування та розвиток (погляди Г. Еспінг-Андерсена та Ентоні Гідденса на проблему соціального захисту людини у сучасному суспільстві). Патерналізм як прояв соціалістичної моделі соціальної роти, недоліки та здобутки. Аналіз соціальної роботи у Швеції.

Бісмарківська модель (Континентальні країни Європи). Історичні передумови виникнення. Створення системи державного страхування та утворення фондів взаємодопомоги. Роль держави у реалізації соціальної роботи. Зв'язок добробуту людини та її місцем у ринку праці. Характеристика основних рис Бісмарківської моделі, порівняння з моделлю Беверіджа.

Бевериджська або універсалістська модель (Ірландія, Великобританія). Передумови виникнення. Основна мета соціальної роботи. Спільне та відмінне у соціальній роботі Бісмарківської та Бевериджської моделей, порівняльний аналіз. Роль держави, фінансування та розподіл у системі соціального захисту громадян.

Рудиментарна модель соціальної роботи (Греція, Іспанія, Італія та Португалія). Особливості функціонування. Головні принципи та ознаки

Сучасні тенденції розвитку соціальної роботи у країнах Європейського Союзу. Характеристика основних принципів соціальної політики в Інтеграційній стратегії ЄС.

Тема 5. . Сучасні світові моделі соціальної роботи за кордоном

Ліберальна модель соціальної роботи (США, Канада). Характеристика та аналіз головного принципу моделі, як-то: якщо вклад громадянина визначає його доступ до ринку більшості продуктів, то доступ до системи соціального захисту повинен визначатись тим же чинником. Відокремлення соціального захисту від вільного ринку й обмеженні захисту тільки тих, хто не має інших доходів, окрім соціальних виплат. Роль держави та профспілок у розв'язанні соціальних проблем. Аналіз основних рис ліберальної моделі соціальної роботи. Роль програм фахової підготовки

та перепідготовки кадрів у заходах з соціальної підтримки населення США.
Неоконсервативна модель.

Католицька модель (Латинська Америка). Роль католицької церкви у формуванні основних положень соціальної роботи. Характеристика головних принципів католицької (латинської) моделі соціальної політики. Об'єкти та суб'єкти соціальної роботи. Характеристика основних елементів моделі, що виникли на принципах клієнтизму і патронажу.

МК-2.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Заочна (дистанційна)					
	Кількість годин - 90					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійні на робота	модульній а контрольній робота
3 й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Вступ. Основні теоретичні засади курсу: поняття, принципи та функції		2				
Тема 2. Теоретичні засади соціальної роботи за кордоном						
Тема 3. Типи теорій і моделі соціальної роботи						
Тема 4. Сучасні європейські моделі соціальної роботи за кордоном		2	1			
Тема 5. Сучасні світові		2	1			2

моделі соціальної роботи за кордоном						
Разом	90	6	2		82	

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, стандартизовані тести, реферати, есе, студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою.

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, контрольної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з освітнього компоненту

Порядок накопичування навчальних балів за 100-бальною шкалою

Вид навчальної роботи		Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна сума балів
I. Поточний контроль				
Модуль № 1	Лекції	2	-	-
	Семінари	0	-	-
	Модульна контрольна робота*	1	30	30
Разом за модуль № 1				30
Модуль № 2	Лекції	1	-	-
	Семінари	1	10	10
	Модульна контрольна	1	30	30

	робота*			
Разом за модуль № 2				34
Разом за поточний контроль				70
II. Індивідуальна самостійна робота				<i>не передбачено</i>
III. Усний екзамен				30
Разом за всі види навчальної роботи				100

Поточний контроль проводиться на семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) .

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

8-10 балів – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтується в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

5-7 балів – здобувач частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми;

0-4 бали – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення письмової роботи.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з контрольних запитань. Розв'язання повинно містити: загальну характеристику проблеми та її актуальність, аналіз існуючих в науковій літературі точок зору з проблеми що вивчається, основні факти та їх тлумачення, місце та історичне значення даної проблеми в історії України.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт:

60-48 балів – вірно дані відповіді на два питання з дотриманням всіх вимог до виконання;

47-26 балів – в цілому розкриті два питання, але недостатньо обґрунтуванні відповіді, допущені незначні помилки;

25-15 балів – дані відповіді на два питання, проте відповіді не повні і з допущенням помилок;

14-7 балів – дані відповіді на одне чи два питання, проте відповіді поверхові і мають значні помилки

6-1 балів – дано відповідь на одне питання з допущенням помилок;
0 балів – відповідь відсутня.

Кожен варіант контрольної роботи складається з двох питань. У відповіді на поставленні питання здобувачі вищої освіти повинні відобразити володіння навчальним матеріалом, зокрема, вміння застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, проявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Контрольна робота з дисципліни **«Світові моделі та стандарти соціальної роботи»** має містити письмове розкриття змісту варіантів теоретичних питань. Для кожного студента варіант вирішення контрольної роботи встановлюється викладачем (відповідно до списку студентів, що виконують контрольну роботу, який перед її початком складається старостою групи і передається викладачеві). Контрольна робота оформляється таким чином:

- 1) контрольна робота пишеться студентом українською мовою;
- 2) кількість аркушів контрольної роботи не обмежується;

Перелік питань до модульного контролю № 1:

1. Передумови виникнення професійної соціальної роботи за кордоном
2. Гуманістичний і політичний чинники еволюції поглядів на допомогу населенню.
3. Античний світ і зародження соціальної роботи.
4. Середньовіччя: християнство та допомога нужденним. «Закони про бідних» Єлизавети I (Англія).
5. Соціальні зміни у 19 ст. та рух за соціальні права. Соціальне законодавство О. фон Бісмарка (Німеччина).
6. Соціальне законодавство Л. Джорджа (Англія).
7. Наслідки Першої світової війни для розвитку практики соціальної роботи.
8. Традиційні сфери практичної соціальної роботи за кордоном
9. Створення Міжнародної організації праці.
10. Закон про соціальний захист Ф. Рузвельта (США).
11. Розвиток соціальної державності середини XX ст., криза «держави добробуту» 1970-х рр. та її подолання.
12. Традиційні сфери практичної соціальної роботи за кордоном
13. Загальні, властиві всім країнам, тенденції розвитку соціальної роботи за кордоном
14. Основні принципи соціальної роботи в галузі охорони прав дітей
15. Співвідношення між соціальною роботою, соціальним добробутом і соціальною політикою.

16. Основні групи теоретичних моделей соціальної роботи
17. Роль і значення ідеологічних факторів для формування моделей і реалізації соціальної політики закордоном: історична еволюція.
18. Класифікація моделей соціального захисту за Лейбфрідом Еспінг-Андерсеном.
19. Класифікація моделей соціального захисту за У. Лоренцом
20. Англосаксонська моделі соціальної роботи.
21. Бісмаркова моделі соціальної роботи
22. Скандинавська моделі соціальної роботи
23. Рудиментарна моделі соціальної роботи
24. Соціалістична модель соціальної роботи.
25. Глобалізація та зміни підходів щодо соціальної політики та соціальної роботи.
26. Міжнародні організації, міжнародне право щодо соціальних прав людини. Загальні тенденції щодо технологій соціальної роботи європейських країн.
27. Вплив соціальної політики Європейського Союзу на уніфікацію практики соціальної роботи.
28. Роль місцевого самоврядування та недержавного сектора у наданні соціальної допомоги населенню у XXI столітті в європейських державах.
29. Основні складові сімейної політики країн ЄС. Технології соціальної роботи з різними типами сімей.
30. Основні види соціальної роботи у США: а) соціальна робота з індивідом; б) групова соціальна робота з людьми у безвихідних ситуаціях; в) соціальна робота в громадах.
31. Психолого-педагогічна служба «Гайденс» у США.
32. Модель соціальної роботи у Канаді
33. Основні дисципліни для професійної підготовки соціальних працівників у США.
34. Підготовка соціальних працівників у США: школи соціальної роботи, коледжі та університети (Триступенева шкала професійної кваліфікації соціальних працівників).
35. Особливості економічного розвитку та демографічної ситуації в Японії для соціальної роботи.
36. Підготовка соціальних працівників у Японії. Соціальна робота в Японії з різними категоріями населення. Пріоритетні напрямки соціальної роботи в Японії.
37. Історія і особливості становлення соціальної роботи. Здійснення соціальної роботи на трьох рівнях: державному, регіональному і місцевому. (Великобританія)
38. Зниження ролі держави у вирішенні соціальних проблем у 80–90-х роках ХХ ст. Розширення волонтерського і неформального секторів опіки.

39. Характеристика системи соціальної опіки у Великобританії: неформальний; волонтерський або незалежний; державний; комерційний.
40. Етапи розвитку і становлення соціальної роботи як науки і професійної діяльності у Великобританії.
41. Зародження соціальної роботи в Німеччині: історичний аспект.
42. Особливості соціальної роботи і соціальної педагогіки у сучасній Німеччині.
43. Державний патерналізм як німецька модель соціальної роботи. Мережа соціальної роботи державних установ. Загальні та спеціальні служби соціальної допомоги. Роль різних неурядових організацій у соціальному захисті у Німеччині. Соціальна робота в НГО.
44. Підготовка кадрів соціальних працівників і соціальних педагогів у Німеччині. Розмежування підготовки спеціалістів для практичної і наукової сфер. Кваліфікаційні вимоги до соціальних педагогів.
45. Державний, напівприватний та приватний сектори соціальної роботи у Франції.
46. Система соціальної роботи у Франції. Система соціального захисту населення у Франції, її реформування на початку 90-х років XX століття. Особливості сучасної французької моделі соціального забезпечення. Підготовка кадрів соціальних працівників у Франції.
47. Соціальна робота в Скандинавських країнах
48. Соціальна робота в Нідерландах та Бельгії.
49. Система соціальної роботи в Італії.
50. Вплив демографічних факторів на формування сімейної політики в Європейському Союзі.
51. «Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи» (2020 року). Загальна характеристика документа.
52. Історія міжнародних стандартів щодо освіти у галузі соціальної роботи
53. Документ «Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи щодо досліджень у соціальній роботі» (2014). Загальна характеристика документа.

Перелік завдань до модульного контролю № 2:

1. Витоки соціальної роботи: античні часи та Середньовіччя.
2. «Закони про бідних» Єлизавети I.
3. Передумови та витоки соціальної політики у XIX ст.
4. Політичні чинники реформування соціальної політики.
5. Соціальне законодавство О. фон Бісмарка.
6. Закон про соціальний захист Ф. Рузвельта.
7. Створення Міжнародної організації праці.
8. Еволюція соціальної політики в II пол. XIX – I пол. XX ст. та їх причини.
9. Реформи соціальної політики в країнах Західної Європи середини XX ст.
10. Формування концепції соціальної держави у 50–60-х рр. XX ст., криза 70-х рр. та її подолання.

11. Значення ідеологічних факторів для формування моделей і реалізації соціальної політики закордоном.
12. Консервативна/неоконсервативна ідеологія та модель соціальної політики
13. Ліберальна/неоліберальна ідеологія та модель соціальної політики.
14. Соціал-демократична ідеологія та модель соціальної політики.
15. Соціалістична ідеологія та модель соціальної політики.
16. Вплив глобалізації на формування соціальної політики.
17. Тенденції соціального розвитку демократичних держав у ХХІ столітті.
18. Загальні тенденції розвитку соціальної політики європейських держав-членів ЄС.
19. Вплив демографічних факторів на формування сімейної політики в Європейському Союзі.
20. Загальні відомості про сімейну політику в країнах зарубіжних держав.
21. Сімейна політика в ЄС – приклад Польщі.
22. Технології соціальної роботи з різними типами сімей в США.
23. Державний, регіональний і муніципальний рівні реалізації соціальних програм в США.
24. Соціальне страхування і державна допомога – дві основні форми державної системи соціального забезпечення в США.
25. Основні види соціальної роботи в США.
26. Мережа навчальних закладів, у яких нині здійснюється підготовка соціальних працівників у США.
27. Система соціального захисту населення в Канаді.
28. Основні види соціальної допомоги в Канаді.
29. Система служб соціального забезпечення в Канаді.
30. Система соціального забезпечення інвалідів в Канаді.
31. Розвиток соціального захисту населення в Японії.
32. Підготовка соціальних працівників в Японії.
33. Соціальна робота з людьми похилого віку в Японії.
34. Соціальна робота в Японії з різними категоріями населення.
35. Історія і особливості становлення соціальної роботи у Великобританії.
36. Здійснення соціальної роботи на трьох рівнях: державному, регіональному і місцевому у Великобританії.
37. Сектори системи соціальної опіки у Великобританії.
38. Етапи розвитку і становлення соціальної роботи як науки і професійної діяльності у Великобританії.
39. Особливості соціальної роботи і соціальної педагогіки у Німеччині.
40. Державний патерналізм як німецька модель соціальної роботи (Еберфельдська система соціальної допомоги) у Німеччині.
41. Мережа соціальної роботи державних установ: сутність та основні характеристики у Німеччині.
42. Роль профспілкових, релігійних та інших добровільних організацій у соціальному захисті та соціальному страхуванні у Німеччині.

43. Державний, напівприватний та приватний сектори соціальної роботи у Франції.
44. Підготовка кадрів соціальних працівників у Франції.
45. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю у Франції. Соціально-педагогічна анімація.
46. Система соціальної роботи у Франції.
47. Історія розвитку соціальної роботи у Швеції.
48. Скандинавська модель соціального захисту населення у Швеції.
49. Особливості соціальної роботи у Швеції.
50. Солідарна система соціальної роботи в Нідерландах.
51. Європейський досвід децентралізації системи надання соціальних послуг: приклад держав Бенілюксу.
52. Становлення і розвиток соціальної роботи в Бельгії.
53. Школи соціальної роботи у Бельгії.
54. Організація соціальної роботи в Італії.
55. Соціальна служба та громадські організації в Італії.
56. Діяльність італійських соціальних служб сім'ї, дітей та молоді.
57. Проблеми соціальної політики Італії.

Індивідуальні завдання.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Відпрацьовані індивідуальні завдання з навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» балами не оцінюються та мають загальний характер допуску до здавання підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Вони відпрацьовуються відповідно до вказівок з написання даного виду робіт та:

1. За умов виконання індивідуального завдання у повній відповідності до зазначених вказівок зараховуються як виконане індивідуальне завдання.
2. За умов не виконання індивідуального завдання відповідно до визначених вказівок – не зараховуються та направляються здобувачу вищої освіти на доопрацювання до повного усунення зазначених недоліків.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль успішності у формі *екзамену* проводиться на завершальному етапі з метою оцінки результатів навчання здобувачів вищої освіти, оцінки їх знань і навиків за обсягом, якістю, глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності відповідно до моделі фахівця.

Екзамен складається усно. На підготовку до відповідей на запитання білетів відводиться не більше однієї академічної години. Білет містить три теоретичних питання. Рівномірне розподілення матеріалу у білетах,

різноманітність запитань, повнота охоплення прочитаного курсу - значною мірою сприяють об'єктивності оцінки.

Додаткові запитання ставляться за тим матеріалом, який висвітлює або побічно торкається у своїй відповіді здобувач вищої освіти. Для уточнення оцінки знань не виключається можливість додаткових запитань за іншими розділами курсу.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час екзамену (оцінюється від 0 до 30 балів):

28-30 балів – здобувач вищої освіти вільно володіє всім програмним обсягом навчального матеріалу, демонструє повноту й логічну послідовність у відповіді на всі питання, здатність теоретизувати, зв'язувати положення й ідеї з своїм життєвим світом. Виявляє обізнаність із рекомендованими й іншими (самостійно вибраними) історичними працями.

27-23 бали – здобувач вищої освіти демонструє володіння матеріалом у повному обсязі, чітко й послідовно відповідає на питання білету з прикладами та застосуванням понятійного апарату історії, спроможний узагальнювати й формулювати. На додаткові питання відповідає з деякими неточностями, може помилятися у фактах минулого. Обізнаний із рекомендованими в списку літератури джерелами.

22-18 балів – здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, має достатньо повні знання за питаннями білету, однак демонструє приблизні знання з окремих аспектів матеріалу з освітнього компоненту. Не теоретизує. У додаткових питаннях помітні утруднення.

17-13 балів – здобувач вищої освіти в основному володіє навчальним матеріалом, однак не демонструє достатньої спроможності до аргументації та припускається подекуди фактичних помилок. Додаткові питання утруднюють, відповіді приблизні або неповні.

12-9 балів – здобувач вищої освіти в основному обізнаний з матеріалом освітнього компоненту, проте здебільшого відповідає формально, самостійно не координує логіку міркувань з приводу питань білета. Додаткові запитання в основному залишаються без відповіді, іноді наївні «здогадки» у відповіді.

8-5 балів – здобувач вищої освіти демонструє неповні знання з суттєвих розділів навчального матеріалу, питання за білетом розкриває приблизно, без належного розуміння ідей та положень.

4-1 бали – здобувач вищої освіти має слабкі, приблизні уявлення про події історії. Не виявляє здатності послідовно відповідати за білетом – перевірка знань у діалозі з навідними питаннями викладача, які здебільшого залишаються без задовільної відповіді. Не розуміє більшості понять історії. Не вміє працювати з навчальними текстами.

0 балів – здобувач показує відсутність програмних результатів навчання, не спроможний дати відповіді на питання білета і тим більше додаткові, навіть навідні питання. Має віддалені уявлення про зміст навчальних тем. Відповідь категорично не задовольняє критерію позитивної оцінки. Успішність можливо контролювати повторно лише після повторного опрацювання навчальних тем

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену:

1. Передумови виникнення професійної соціальної роботи за кордоном
2. Гуманістичний і політичний чинники еволюції поглядів на допомогу населенню.
3. Античний світ і зародження соціальної роботи.
4. Середньовіччя: християнство та допомога нужденним. «Закони про бідних» Єлизавети I (Англія).
5. Соціальні зміни у 19 ст. та рух за соціальні права. Соціальне законодавство О. фон Бісмарка (Німеччина).
6. Соціальне законодавство Л. Джорджа (Англія).
7. Наслідки Першої світової війни для розвитку практики соціальної роботи.
8. Традиційні сфери практичної соціальної роботи за кордоном
9. Створення Міжнародної організації праці.
10. Закон про соціальний захист Ф. Рузвельта (США).
11. Розвиток соціальної державності середини XX ст., криза «держави добробуту» 1970-х рр. та її подолання.
12. Традиційні сфери практичної соціальної роботи за кордоном
13. Загальні, властиві всім країнам, тенденції розвитку соціальної роботи за кордоном
14. Основні принципи соціальної роботи в галузі охорони прав дітей
15. Співвідношення між соціальною роботою, соціальним добробутом і соціальною політикою.
16. Основні групи теоретичних моделей соціальної роботи
17. Роль і значення ідеологічних факторів для формування моделей і реалізації соціальної політики за кордоном: історична еволюція.
18. Класифікація моделей соціального захисту за Лейбфрідом Еспінг-Андерсеном.
19. Класифікація моделей соціального захисту за У. Лоренцом
20. Англосаксонська моделі соціальної роботи.
21. Бісмаркова моделі соціальної роботи
22. Скандинавська моделі соціальної роботи
23. Рудиментарна моделі соціальної роботи
24. Соціалістична модель соціальної роботи.

25. Глобалізація та зміни підходів щодо соціальної політики та соціальної роботи.
26. Формування єдиного погляду на соціальний захист та соціальну роботу серед демократичних держав з ринковими економіками у ХХІ столітті.
27. Міжнародні організації, міжнародне право щодо соціальних прав людини. Загальні тенденції щодо технологій соціальної роботи європейських країн.
28. Вплив соціальної політики Європейського Союзу на уніфікацію практики соціальної роботи.
29. Роль місцевого самоврядування та недержавного сектора у наданні соціальної допомоги населенню у ХХІ столітті в європейських державах.
30. Основні складові сімейної політики країн ЄС. Технології соціальної роботи з різними типами сімей.
31. Основні види соціальної роботи у США.
32. Психолого-педагогічна служба «Гайденс» у США.
33. Модель соціальної роботи у Канаді - «Держава добробуту».
34. Основні дисципліни для професійної підготовки соціальних працівників у США.
35. Підготовка соціальних працівників у США: школи соціальної роботи, коледжі та університети (Триступенева шкала професійної кваліфікації соціальних працівників).
36. Особливості економічного розвитку та демографічної ситуації в Японії для соціальної роботи.
37. Підготовка соціальних працівників у Японії. Соціальна робота в Японії з різними категоріями населення. Пріоритетні напрямки соціальної роботи в Японії.
38. Історія і особливості становлення соціальної роботи. Здійснення соціальної роботи на трьох рівнях: державному, регіональному і місцевому. (Великобританія)
39. Зниження ролі держави у вирішенні соціальних проблем у 80–90-х роках ХХ ст. Розширення волонтерського і неформального секторів опіки.
40. Характеристика системи соціальної опіки у Великобританії: неформальний; волонтерський або незалежний; державний; комерційний.
41. Етапи розвитку і становлення соціальної роботи як науки і професійної діяльності у Великобританії.
42. Зародження соціальної роботи в Німеччині: історичний аспект.
43. Особливості соціальної роботи і соціальної педагогіки у сучасній Німеччині.
44. Державний патерналізм як німецька модель соціальної роботи. Мережа соціальної роботи державних установ. Загальні та спеціальні служби соціальної допомоги. Роль різних неурядових організацій у соціальному захисті у Німеччині. Соціальна робота в НГО.
45. Підготовка кадрів соціальних працівників і соціальних педагогів у Німеччині. Розмежування підготовки спеціалістів для практичної і наукової сфер. Кваліфікаційні вимоги до соціальних педагогів.

- 46.Державний, напівприватний та приватний сектори соціальної роботи у Франції.
- 47.Система соціальної роботи у Франції. Система соціального захисту населення у Франції, її реформування на початку 90-х років XX століття. Особливості сучасної французької моделі соціального забезпечення. Підготовка кадрів соціальних працівників у Франції.
- 48.Соціальна робота в Скандинавських країнах.
- 49.Соціальна робота в Нідерландах та Бельгії. .
- 50.Система соціальної роботи в Італії.
- 51.Вплив демографічних факторів на формування сімейної політики в Європейському Союзі.
- 52.«Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи» (2020 року). Загальна характеристика документа.
- 53.Історія міжнародних стандартів щодо освіти у галузі соціальної роботи (Документ «Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи щодо досліджень у соціальній роботі» (2014)). Загальна характеристика документа.
- 54.Витоки соціальної роботи: античні часи та Середньовіччя.
- 55.«Закони про бідних» Єлизавети I.
- 56.Передумови та витоки соціальної політики у XIX ст.
- 57.Політичні чинники реформування соціальної політики.
- 58.Соціальне законодавство О. фон Бісмарка.
- 59.Закон про соціальний захист Ф. Рузвельта.
- 60.Створення Міжнародної організації праці.
- 61.Еволюція соціальної політики в II пол. XIX – I пол. XX ст. та їх причини.
- 62.Реформи соціальної політики в країнах Західної Європи середини XX ст.
- 63.Формування концепції соціальної держави у 50–60-х рр. XX ст., криза 70-х рр. та її подолання.
- 64.Значення ідеологічних факторів для формування моделей і реалізації соціальної політики закордоном.
- 65.Консервативна/неоконсервативна ідеологія та модель соціальної політики
- 66.Ліберальна/неоліберальна ідеологія та модель соціальної політики.
- 67.Соціал-демократична ідеологія та модель соціальної політики.
- 68.Соціалістична ідеологія та модель соціальної політики.
- 69.Вплив глобалізації на формування соціальної політики.
- 70.Тенденції соціального розвитку демократичних держав у XXI столітті.
- 71.Загальні тенденції розвитку соціальної політики європейських держав-членів ЄС.
- 72.Вплив демографічних факторів на формування сімейної політики в Європейському Союзі.
- 73.Загальні відомості про сімейну політику в країнах зарубіжних держав.
- 74.Сімейна політика в ЄС – приклад Польщі.
- 75.Технології соціальної роботи з різними типами сімей в США.
- 76.Державний, регіональний і муніципальний рівні реалізації соціальних

програм в США.

77. Соціальне страхування і державна допомога – дві основні форми державної системи соціального забезпечення в США.
78. Основні види соціальної роботи в США.
79. Мережа навчальних закладів, у яких нині здійснюється підготовка соціальних працівників у США.
80. Система соціального захисту населення в Канаді.
81. Основні види соціальної допомоги в Канаді.
82. Система служб соціального забезпечення в Канаді.
83. Система соціального забезпечення інвалідів в Канаді.
84. Розвиток соціального захисту населення в Японії.
85. Підготовка соціальних працівників в Японії.
86. Соціальна робота з людьми похилого віку в Японії.
87. Соціальна робота в Японії з різними категоріями населення.
88. Історія і особливості становлення соціальної роботи у Великобританії.
89. Здійснення соціальної роботи на трьох рівнях: державному, регіональному і місцевому у Великобританії.
90. Сектори системи соціальної опіки у Великобританії.
91. Етапи розвитку і становлення соціальної роботи як науки і професійної діяльності у Великобританії.
92. Особливості соціальної роботи і соціальної педагогіки у Німеччині.
93. Державний патерналізм як німецька модель соціальної роботи (Еберфельдська система соціальної допомоги) у Німеччині.
94. Мережа соціальної роботи державних установ: сутність та основні характеристики у Німеччині.
95. Роль профспілкових, релігійних та інших добровільних організацій у соціальному захисті та соціальному страхуванні у Німеччині.
96. Державний, напівприватний та приватний сектори соціальної роботи у Франції.
97. Підготовка кадрів соціальних працівників у Франції.
98. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю у Франції. Соціально-педагогічна анімація.
99. Система соціальної роботи у Франції.
100. Історія розвитку соціальної роботи у Швеції.
101. Скандинавська модель соціального захисту населення у Швеції.
102. Особливості соціальної роботи у Швеції.
103. Солідарна система соціальної роботи в Нідерландах.
104. Європейський досвід децентралізації системи надання соціальних послуг: приклад держав Бенілюксу.
105. Становлення і розвиток соціальної роботи в Бельгії.
106. Школи соціальної роботи у Бельгії.
107. Організація соціальної роботи в Італії.
108. Соціальна служба та громадські організації в Італії.
109. Діяльність італійських соціальних служб сім'ї, дітей та молоді.

110. Проблеми соціальної політики Італії.

Політика викладання освітнього компоненту

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з освітнього компоненту (здобувачі вищої освіти, які запізнилися, до заняття не допускаються).

3. З навчальною метою під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача освітнього компоненту та вести власний облік цих балів.

5. Здобувачі повинні діяти відповідно до політики НУЦЗ України щодо академічної доброчесності.

6. Викладач буде вдячний, якщо здобувач надасть відгук щодо якості навчання та висловіть свої пропозиції з покращення змісту курсу та форм роботи.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

1. Деріга В. В. Соціальна і гуманітарна політика : [навчальний посібник з грифом МОН України] / В. В. Деріга. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – 152 с.
2. Глобальна соціальна політика: Міжнародні організації й майбутнє соціального добробуту / Б. Дікон, М. Халс, П. Стабс; пер. з англ. – К. : Основи, 1999. – 346 с.
3. Капська А. Й. Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах : [Навчальний посібник] / А. Й. Капська, Л. М. Завацька, С. В. Грищенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 248 с.
4. Кубіцький С. О. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах : [навч. посіб.] / Кубіцький С. О. – К. : ДАКККиМ, 2009. – 298 с.
5. Попович Г. М. Соціальна робота в Україні і закордоном: Навчально-методичний посібник / Г. М. Попович. – Ужгород : Гражда, 2000. – 134 с.

Додаткова література

6. Абашкіна Н. Підготовка соціальних педагогів у Німеччині / Н. Абашкіна // Методичні рекомендації щодо удосконалення підготовки соціальних педагогів в Україні на основі використання німецького досвіду. – К. : Родзем. – 2003. – 540 с.

7. Бартош О. П. До проблеми підняття стандартів практичної соціальної роботи в Шотландії [Текст] / О. П. Бартош // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І.В. Козубовська. – Ужгород : Говерла, 2013. – Вип. 27. – С. 9–12.
8. Боднарук І. І. Зарубіжний і вітчизняний досвід підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності / І. І. Боднарук // Науковий вісник Ужгородського університету. – Ужгород : Говерла, 2013. – Вип. 29.
9. Бойко О. М. Забезпечення якості найвищого рівня освіти з соціальної роботи у Великобританії / О. М. Бойко // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Додаток 3 до Вип. 31: Тематичний випуск «Проблеми емпіричних досліджень у психології». – 2014. – С. 378–384.
10. Волик Л. Специфіка підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери до анімаційної діяльності у Німеччині та Швейцарії / Л. Волик // Витоки педагогічної майстерності: Збірник наукових праць. – 2009. – № 6. – С. 168–173.
11. Гайдук Н. М. Професійна підготовка соціальних працівників до здійснення посередництва (на матеріалах США і Канади) / Н. М. Гайдук. – К., 2004. – 264 с.
12. Галатир І. А. Зміст і організація практичної підготовки фахівців вищої кваліфікації у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи у деяких країнах Європи / І. А. Галатир // Зб. наук. пр. Хмельниц. Ін-ту соціальних технол. Ун-ту «Україна» / за заг. ред. М. Є. Чайковського. – Хмельницький : ХІСТ, 2010. – № 2.
13. Горохова К. Г. «Государство благосостояния»: шведская модель / К. Г. Горохова. – М. : Знание, 2009. – 184 с.
14. Данченко О. М. Соціально-педагогічна підтримка безробітної молоді у Німеччині : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. / Данченко Олена Миколаївна. – Київ, 2013. – 198 с.
15. Дегтярьова І. О. Участь студентів в управлінні вищою освітою Польщі: уроки для України / І. О. Дегтярьова // Зовнішня політика та національна безпека. 2014. № 44. С. 267–275.
16. Деріга В. В. Вплив демографічних факторів на формування сімейної політики в Європейському Союзі / В. В. Деріга // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Вип.193. Т.205. Державне управління. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – С. 49–55.
17. Дудик Н. Т. Організація та традиційні особливості соціальної роботи у Великій Британії [Електронний ресурс] / Н. Т. Дудик. – Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/1/visnuk_14.pdf.

- 18.Еременко Е. О. Современная этнополитическая ситуация в Канаде / Е. О. Еременко // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 4. – С. 76–79.
- 19.Карлін М. І. Фінансова система сучасної Польщі / М. І. Карлін. – Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2008. – 120 с.
- 20.Карпуленко М. О. Студентське самоврядування у вищих навчальних закладах Польщі як фактор демократизації вищої освіти / М. О. Карпуленко // Державне управління: теорія та практика. - 2008. - № 2. - С. 1–7.
- 21.Козубовський В. В. Соціальний захист неповнолітніх у Великій Британії (порівняльний аналіз) / В. В. Козубовський. – Ужгород : УжНУ, 2004. – 129 с.
- 22.Кратінова А. М. Взаємодія спеціалістів соціальної сфери в Італії в рамках функціонування спеціалізованих закладів на основі парадигми інтегрованої допомоги / А. М. Кратінова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2006. – № 1. –С. 93–97.
- 23.Кремнева Т. Л. Технологія навчання практиці соціальної роботи у Великій Британії / Т. Л. Кремнева // Педагогіка. – 2001. - № 1. – С. 82–87.
- 24.Кубіцький С. О. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах : електронний посібник / С. О. Кубіцький. – Київ : Наукова думка. 2010. – 305 с.
- 26.Ламбаева І. А. Соціальна робота за кордоном. Навчальний посібник. / І. А. Ламбаева. – Улан-Уде: Вид-во ВСГТУ, 2000. – С. 114–115.
- 27.Логвиненко Т. О. Особливості організації соціальної роботи в Італії / Т. О. Логвиненко // Соціальна педагогіка за кордоном. – № 1. 2011.
- 28.Максимчук В. С. Соціальні професії жінки в Німеччині ХІХ – початку ХХ століття // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі. – 2009. – № 1. – С. 67–71.
- 29.Мельник С. В. Шведський досвід формування та реалізація політики соціального забезпечення та страхування / С. В. Мельник // Український соціум. – 2008. – № 4. – С. 114–126.
- 30.Москаленко В. В. Вплив ідеологічних факторів на формування і розвиток систем соціального захисту / В. В. Москаленко // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Т. 34. Вип. 21. Політичні науки. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2004. – С. 132– 139.
- 31.Палагнюк Ю. В. Державна євроінтеграційна політика України: теорія, методологія, механізми : [монографія] / Ю. В. Палагнюк. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. – 400 с.
- 32.Поліщук В. А. Соціальний працівник Франції: сфера професійної діяльності та функції / В. А. Поліщук, Г. В. Борозна // Вісн. Житомир. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. – 2000. – Вип. 6. – С. 35–38.

33. Пришляк О. Ю. Професійна підготовка соціальних педагогів у вищих навчальних закладах Німеччини : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. / Оксана Юріївна Пришляк. – Тернопіль, 2008. – 200 с.
34. Романовська Л. І. Система підготовки фахівців з соціальної роботи за кордоном на прикладі розвинених країн / Л. Романовська // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – Вип. 3. – 2013.
35. Семеренська О. В. Основні функції фахівців із соціальної роботи в Україні та Великій Британії / О. В. Семеренська // Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». – Харків, 2015. – Вип. 47. – С. 259–267.
36. Сергієнко О. Соціальна політика в сучасному світі та в Україні / О. Сергієнко // Україна: аспекти праці. – 2002. – № 1. – С. 31–37.
37. Собчак Н. М. Зміст і форми професійної підготовки соціальних працівників у системі неперервної освіти США / Н. М. Собчак. – Тернопіль, 2004. – 351 с.
38. Соціальна робота у Великобританії та її розвиток [Електронний ресурс] / Освіта. – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12251/>.
39. Улманіс Г. «Пенсійна система в Латвії» / Г. Улманіс // Латвіяс Вестнесіс. – 2010. – № 2. – С. 44–47.
40. Целых М.П. Социальная работа за рубежом: Великобритания / М.П. Целых. – М. : Академия, 2010. – 144 с.
41. Шендеровський К. С. Альмонери – професійні соціальні працівники Великої Британії / К. С. Шендеровський // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. - № 7. – С. 30–32.
42. Ярова Л. Система соціального захисту у країнах Центральної і Східної Європи / Л. Ярова // Український науковий журнал «Освіта регіону». – 2012 – № 1. – С. 122.
43. Асоціація соціальних працівників шкіл США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.sswaa.org.
44. Консультативний центр з підготовки соціальних працівників США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.cswe.org.
45. Асоціація соціальних працівників США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.sswaa.org.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua>. - Офіційний сайт «Міністерство освіти і науки України»
2. . <http://www.osvita.org.ua> - Освітній портал
3. nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
4. korolenko.kharkov.com. – Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка
5. ScienceDirect Freedom Collection – Повнотекстова база даних видавничої корпорації Elsevier

6. SciVerse Scopus – Реферативна база даних та наукометрична платформа видавничої корпорації Elsevier
7. www.liga.net – Комплексна система інформаційно-правового забезпечення.

Розробник:

Олександр ХОРОШЕВ